

historiker nok ville have taget. Man kan standse op ved hans »kornlønninger«, ved hans »sølvækvivalenter«, ved hans behandling af penge og kreditforhold, ved hans dristige skitser af levestandarder uden hensyntagen til beskæftigelsesforholdene, men man må erkende at det er lykkedes at skabe et udgangspunkt der for videre forskning er nok så frugtbart som eftertankens skrantne blodløshed.

SØREN MØRCH

I prezzi in Europa dal XIII secolo a oggi. Saggi di storia dei prezzi raccolti e presentati da RUGGIERO ROMANO. Biblioteca di cultura storica 93. Firenze. Giulio Einaudi, 1967. xlv + 590 s. 6.000 L.

I den foreliggende antologi forelægger udgiveren, der er knyttet til École pratique des hautes études – VIe section i Paris, en række af de nu klassiske, prishistoriske afhandlinger fra den sidste generation i italiensk oversættelse; blandt navnene finder man bl. a. A. B. Usher, E. J. Hamilton, M. J. Elsas, Giuseppe Parenti, Jean Meuvret og C.-E. Labrousse, som hver især dækker et kronologisk og geografisk afsnit af det tidsspand, bogen omfatter. Hertil føjes afslutningsvis tre teoretiske og kritiske afhandlinger af Luigi Einaudi, A. V. Judges og René Baehrel. Endelig har Romano selv forsynet værket med en ypperlig indledning, der redegør for den prishistoriske forsknings arbejdsområde og metoder.

Som introduktion vil bogen formentlig være nyttig, men samtidig må man tilføje: Den byder på én gang for meget og for lidt. Ved sin opbygning får den snarest karakter af en sammenhængende, europæisk prishistorie, men dens kronologiske og geografiske spændvidde udelukker samtidig, at kontroversielle emner repræsenteres af mere end en enkelt afhandling; selv den udførlige bibliografi, der ledsager bogen, kan næppe afbøde denne mangel. Det er muligt, at det havde været mere hensigtsmæssigt at samle bogen om et eller et par snævrere emner med et repræsentativt udvalg af den videnskabelige diskussion, depressionen i senmiddelalderen, prisrevolutionen i det 16. århundrede eller diskussionen af prisbevægelser og prisstruktur i den anden halvdel af 1700-tallet.

E. LADEWIG PETERSEN

GEORG STADTMÜLLER: Grundfragen der europäischen Geschichte. München-Wien, R. Oldenbourg, 1965. 281 s. 18 DM.

Georg Stadtmüller er professor i München med speciale i østeuropæisk historie. Bogen består af en samling artikler, der på én nær (Polen in der europäischen Geschichte) tidligere har været offentliggjort i forskellige tidsskrifter, og fremstår således som et repræsentativt udvalg af forfatterens mangeårige studier indenfor rigt varierede emner fra Østeuropas historie (Geschichte Südosteuropas 1950, Forschungen zur albanischen Frühgeschichte 1965) og fra retshistorien (Das Naturrecht im Lichte der geschichtlichen Erfahrung 1948, Das abendländische Rechtsbewusstsein 1951).

Stadtmüllers hovedsynspunkt er, at Østeuropas historie må ses som en inte-

greret del af Europas historie, man kan ikke skelne mellem »die romanisch-germanische Völkerwelt« og »die slawische Welt« som Ranke og hans samtidige gjorde, en opfattelse som findes stort set uændret i vore dages oversigtsværker om Europas historie. Forfatteren vil dog ikke benægte, at der er en væsentlig forskel på den historiske udvikling i »das Abendland« og i Østeuropa. Han mener således, at det karakteristiske for den vesteuropæiske historiske udvikling var, at dér opstod dels en rationel videnskabelig tænkning og dels en opfattelse af, at samfundet burde være en retsstat, medens i Østeuropa den totalitære stat var dominerende. Det afgørende er dog, at denne kulturelle grænse ikke falder sammen med grænserne mellem de europæiske sproggrupper. Således må de vestslaviske folk (polakker, tjekker og slovakker) samt de finsk-ugrisk talende folk (finner og ungarere) regnes med til »das Abendland«, medens de øvrige slaviske folk hører til den byzantinsk-orthodokse kultur.

Efter Stadtmüllers opfattelse er bruddet mellem de to store europæiske kirker i 1054 udslagsgivende for fremkomsten af denne kulturgrænse. Dog var kirkebruddet kun kulminationen på en lang udvikling, der har sin oprindelse i forskellen mellem romersk og græsk åndelig kultur, men først efter 1054 blev kirkegrænsen også fuldstændig kulturgrænse. I Østeuropa bevaredes opfattelsen af, at kirke og stat er en enhed, medens i Vesteuropa udviklingen fortsattes i retning af at gøre kirken selvstændig overfor staten. Dette smittede af på andre stænder, således at adelen og senere borgerne sikrede sig faste garantier mod overgreb fra statsmagten. Forfatteren finder heri baggrunden for den parlamentarisk-demokratiske vesteuropæiske retsstat. Ud fra dette udgangspunkt mener han at finde svar på spørgsmålet om, hvorfor socialismen i Rusland førte til et totalitært styre, medens det modsatte var tilfældet i Vesteuropa. I Sovjetunionen forbandt den gamle østeuropæiske opfattelse af statens almægt sig med den af vesteuropæere udformede historiske og dialektiske materialisme og skabte den kommunistiske, autoritære styreform.

Artiklen om Polen i den europæiske historie er et led i en lang række værker om forholdet mellem Polen og Tyskland gennem tiderne, som forskellige forfattere især i Vesttyskland har skrevet i årene efter den anden verdenskrig. Stadtmüller fremhæver, i modsætning til nationalistiske polske og tyske forfattere, at der ikke i historien kan påvises noget »Erbfeindschaft« mellem det tyske og det polske folk, således som det er tilfældet mellem Frankrig og Tyskland. Selv ikke efter Polens delinger eksisterede noget sådant. Vide kredse i Polen var endda stemt for med Preussens hjælp at bekæmpe Rusland og derved samle den polske republik i en union med Preussen, men Napoleon kom disse planer i forkøbet, og efter 1813 var Ruslands stilling i Europa så dominerende, at noget sådant var umuligt. Først med Bismarcks Kulturkampf og forsøgene på tvangsgermanisering af polakker opstod det dybe modsætningsforhold. Stadtmüller mener, at de nuværende tysk-polske stridspunkter vil kunne løses ved en generel europæisk ordning, men han undlader at berøre problemet, hvorvidt de nazistiske krigsforbrydelser i Polen har skabt et sådant forhold af had og frygt, at en virkelig afspænding vil kræve generationer.

En enkelt formel anmærkning: Bogen havde vundet i læseværdighed ved en strengere redaktion, så man havde undgået, at undertiden hele afsnit genfindes enslydende i flere artikler (f.eks. s. 180/81 og s. 219; s. 178 og s. 246).

KARL-ERIK FRANSEN